

TOIMINTAKERTOMUS

TAMPEREEN HISTORIALLISET MUSEOT 2023

Kuva: Saarni Säilynoja.

SISÄLLYS

HISTORIALLISTEN MUSEOIDEN VUOSI 2023	4
KOKOELMAPALVELUT	6
AMURIN MUSEOKORTTELI	9
KULTTUURIYMPÄRISTÖ- JA PAIKALLISMUSEOPALVELUT	11
VAPRIIKIN NÄYTTELYT, YLEISÖTYÖ JA JULKAISUT	14
MEDIAMUSEO RUPRIIKKI JA SUOMEN PELIMUSEO	22
LUONNONTIETEELLINEN MUSEO JA KIVIMUSEO	25
MUSEO MILAVIDA.....	27
VIESTINTÄ.....	30
KÄVIJÄMÄÄRÄT.....	31

HISTORIALLISTEN MUSEOIDEN VUOSI 2023 – SURUA JA MENESTYSTÄ

Tampereen historiallisten museoiden vuosi 2023 oli kahtalainen: toisaalta se oli hyvin menestyksellinen, mutta myös surun sävyttämä. Ankeiden koronavuosien jälkeen asiakkaat palasivat museoihin sankoin joukoin ja museot saivat olla koko vuoden avoinna ilman sulkua. Vapriikki teki kaikkien aikojen kävijäennätyksen 225216 kävijällänsä, ja niin teki myös museo Milavida rapialla 40 000 asiakkaallaan. Myös Amurin museokorttelin kävijäluvut kipusivat lähelle ennätystä. Tampereen historiallisten museoiden kävijämäärä oli vuonna 2023 yhteensä 284 620 henkilöä. Yleisön kiinnostuksesta museoita kohtaan kertoo myös vuoden aikana Vapriikissa, Amurin museokorttelissa ja Museo Milavidassa järjestettyjen opastusten yhteismäärä 1751. Niihin osallistui huikeat 25 335 museokävijää. Tapahtumia museoissa järjestettiin vuoden aikana yhteensä 2052. Asiakkaita toivat museoihin aiheiltaan kiinnostavat, korkealaatuiset, elämykselliset ja huolella rakennetut näyttelyt, erittäin runsas ja monipuolinen tapahtumatarjonta sekä onnistunut viestintä, joka osasi kertoa museoiden tarjonnasta asiakkaita kiinnostavalla ja inspiroivalla tavalla. Erityisen ilahduttavaa oli lasten ja nuorten onnistunut tavoittaminen someviestinnän kautta.

Myös taloudellisesti historiallisten museoiden vuosi oli menestyksellinen, sen lopputuloksena oli yli puoli miljoonaa euroa budjetoitua parempi tulos. Tuloksen saivat aikaan onnistunut ja monipuolinen ohjelmisto ja menestyksellinen liiketoiminta. Ravintola- ja kahvila-toiminnan kannattavuus henkilökunnan saatavuusongelmista huolimatta oli hyvä ja yleisö on vihdoin löytänyt museokaupat, joiden

taloudellinen tulos oli huippuluokkaa. Liiketoiminta (ravintola, kahvilat ja kaupat) työllistää historiallisissa museoissa täysipäiväisesti 24 henkilöä.

Vapriikki on toiminut Tampellan Alaverstaassa vuodesta 1996 lähtien. Museotoiminnan tarpeiden muuttuessa on näyttely- ja yleisötiloja vuosien varrella muokattu, edellinen suurempi uudistus tapahtui vuonna 2014. Kansainvälisen näyttelytoiminnan olosuhdevaatimukset ovat viime vuosina kiristyneet ja Vapriikissa on ainoastaan yksi ne täyttävä näyttelytila. Lisäksi yli kolmekymmentä vuotta vanhat ilmastointikoneet ovat tulleet teknisen käyttöikänsä päähän. Neuvottelujen jälkeen vuoden lopulla käynnistyi Vapriikin päähalliin sijoittuvan uuden olosuhdekontrolloidun näyttelytilan rakentaminen ja ilmastointijärjestelmän uusiminen. Uudistukseen liittyi myös jo iäkkään, mutta äärimmäisen suosituksen Tampere 1918 -näyttelyn ja Kivimuseon purkaminen pois uuden näyttelytilan tieltä. Myös hyvin palvellut lasten leikkipaikka purettiin ja tilasta on vastaisuudessa tulossa näyttely- ja tapahtumakäyttöön soveltuvaa monitoimitilaa ja sinne rakentuu myöhemmin myös varasto. Tilauudistukseen liittyi myös koko Vapriikin historian ajan korkeaa päähallia olemuksellaan hallinneen Rollikan ja hallin katossa roikkuneiden lentokoneiden siirto varastoon lepäämään. Rollikan lähtö Vapriikista joulukuussa oli näyttävä yleisöä ja mediaa kiinnostanut tapahtuma, jossa avuksi tarvittiin suuria nostureita ja lavettiauto.

Vapriikin kiinteistössä tehtiin vuoden aikana useassa eri kohteessa sisäilmakorjauksia: museotoimiston, amanuenssiivien ja maakuntamuseon sekä suuren hallin ikkunat kävivät läpi tarvittavat korjaustoimienpiteet. Pohjakerroksessa valokuva-arkiston varaston ja valokuvausstudion, luonnontieteellisen museon kokoelmatilan, auditorion ja auditorion lämpiön ja Alasalin lattiat jyrtsittiin ja pinnoitettiin uudelleen sekä lattiakaivot tiivistettiin. Samassa yhteydessä

auditorion sisustus ja tekniikka uusittiin ja auditorion kaikuisa lämpö akustoitettiin. Myös kuva-arkiston yleisötilojen remontti valmistui. Pienempien kokoustilojen päivitys lähti liikkeelle kabinetin joulu-kuussa alkaneella remontilla. Mediamuseo Rupriikin näyttelyuudistuksessa näyttelytilan seinärakenteita ja tilaan johtavia kulkureittejä muutettiin.

Amurin museokorttelin pihan kauan kaivattu ja monta vuotta suunnittelu katettu esiintymislava valmistui vihdoin. Se tarjoaa tapahtumatoiminnalle lisää mahdollisuuksia ja lisää monin tavoin pihan käytettävyyttä. Myös Museo Milavidassa tapahtui tilamuutoksia, kun uutena kahvilayrittäjänä museossa aloitti huhtikuussa Tallipihan kahvila. Tässä yhteydessä alakerran kolme salia vapautui ravintolakäytöstä museon tapahtuma- ja muuhun käyttöön. Milavida hyödyntää tapahtumissaan monipuolisesti myös sitä ympäröivää Näsinpuistoa: joulukaudeksi puistoon syntyi yhdessä Tampereen valoviikkojen kanssa kimalteleva joulukuusipuisto, talvella puistossa vietettiin Kuurakarnevaalia ja kesällä tutustuttiin kävelykierroksella puiston historiaan. Erikoisuutena mainittakoon Tapahtumien yön yhteydessä yhteistyössä Tampereen ev. lut seurakuntain kanssa järjestetty ja Kaunis morsian näyttelyyn liittyvän Häyö, jossa vihittiin 11 pariskuntaa. Vastaviihityillä oli mahdollisuus tanssia häävalssinsa Näsinpuiston laululavalla elävän muusikin tahtiin.

Tampereen historialliset museot/Vapriikki on monin tavoin suomalaisen museokentän edelläkävijä. Kun suosittu, yli viisitoista vuotta esillä ollut Tampere 1918 -näyttely jouduttiin Vapriikista purkamaan, se siirtyi verkkoon digitaalisena sisällissotamuseona, jonka sisältö täydentyy kaiken aikaa. Hankkeen myötä Tampereen historiallisissa museoissa aloitettiin myös esineiden 3D-kuvaaminen mallintaminen

*Rollikan lähtö Vapriikista.
Kuva: Saarni Säilynoja.*

Historiallisten museoiden toimintaa ohjaa saavutettavamman ja yhdenvertaisemman museon tavoite. Vuoden aikana tavoitetta pyrittiin edistämään tutkimalla erilaisia museon tiloihin ja myös näyttelyihin soveltuvia esteettömyyttä ja saavutettavuutta parantavia ratkaisuja. Samaa teemaa esitteli myös Suomen pelimuseon Esteet nurin! Saavutettavan pelaamisen näyttely. Henkilökunnasta osa koulututtui myös käyttämään Erätauko-menetelmää työssään välineenä rakentavan ja tasavertaisen keskustelun aikaansaamiseksi. Yhdenvertaisuuden ja osallisuuden kokemuksen aikaansaaminen on tärkeä tavoite myös ikäihmisille suunnatun Konkari- museopalveluiden tavoitteena. Vapriikissa on otettu käyttöön turvallisemman tilan periaatteet jo vuonna 2022 ja museoissa toimii myös yhdenvertaisuus ja moninaisuus -työryhmä.

Pirkanmaan maakuntamuseo aloitti toisen nelivuotiskautensa alueellisena vastuumuseona. Alva-toimintaa osallistuu myös historiallisten museoiden kokoelmayksikkö ja luonnontieteellinen museo. Vuoden uusia avaus oli PIKU, eli Pirkanmaan kuvaköörin jalkautuminen Ruovedelle. Toiminnassa vapaaehtoiset valokuvavat kotiseutunsa elämää vuoden ajan ja kuvat tallentuvat Vapriikin kuva-arkistoon.

Tampereen historiallisille museoille ja Postimuseolle yhdessä loka-kuussa 2023 myönnetty valtakunnallinen vastuumuseotehtävä on museohistoriallisesti merkittävä: tehtävää ei ole koskaan aikaisemmin myönnetty kahden museon yhdessä hoidettavaksi. Hanketta valmisteltiin kolme vuotta nimellä MuseoX: viestinnän, pelin, postin ja digitaalisen elämän museo. Uusi museo tarkastelee digitaalista viestintää ja medioitunutta yhteiskuntaa sekä niiden vaikutuksia yksilöiden, yhteisöjen ja yhteiskunnan toimintaan. Tärkeä museoiden kokoelmiin liittyvä tehtävä on luoda käytännöt ja menetelmät syntysähköisen aineiston tallentamiselle.

Valtakunnallisen vastuumuseotehtävän haun ja MuseoX-hankkeen kantava voima oli Kimmo Antila, aikaisempi Postimuseon johtaja, joka aloitti Tampereen historiallisten museoiden johtajana loka-kuussa 2022. Hän ehti toimia uudessa virassaan ainoastaan vajaan vuoden, kun jo joutui luopumaan työstään nopeasti edenneen vaikean sairauden vuoksi. Kimmo Antila kuoli Tampereella 13. marraskuuta 2023. Juuri ennen kuolemaansa hän ehti vielä saada tiedon myönnetystä valtakunnallisesta vastuumuseotehtävästä, mikä ilahdutti häntä kovasti. Museon henkilökunta jäi kaipaamaan pidettyä kollegaa, innovatiivista johtajaa ja esimiestä, arvostettua museoalan vaikuttajaa ja ystävää.

KOKOELMAPALVELUT

Tampereen historiallisten museoiden kokoelmiin kuuluu noin 400 000 esinettä, 1,8 miljoonaa valokuvaa ja arkistoaineistoa 800 hyllymetriä. Kokoelmia hoidetaan ja hallinnoidaan Tampereen museoiden kokoelmakeskuksessa ja Vapriikin kuva-arkistossa.

ESINEKOKOELMAT

Tampereen museoiden digitoidut kokoelmat ovat asiakkaiden tutkittavissa Siiri-palvelussa (<http://siiri.tampere.fi>). Vuoden 2023 aikana Siiriin luetteloiitiin 1 851 uutta esinettä. Vuoden lopussa järjestelmään oli kakkien tarkasteltaviksi esineitä digitoitu 129 019 kappaletta.

Vuosi oli kokoelmatoiminnassa vilkas näyttelyvuosi. Maaliskuun lopussa avautui Museo Milavidassa omiin kokoelmiin perustuva

Kaunis morsian -näyttely. Syyskuussa Vapriikissa suljettiin jo reilut 15 vuotta esillä ollut Tampere 1918 -näyttely, jonka purkamisen oli esinekokoelmille mittava projekti. Näyttelyn purkamisen yhteydessä museo kokeili ensimmäistä kertaa laajempaa esineiden 3D-kuvausta: yhteensä noin 80 esinettä kuvattiin ja mallinnettiin. Kokoelmista lainattiin esineitä myös muiden museoiden näyttelyihin, esimerkiksi Villa Gyllenbergin Schjerfbeck & muoti – taidetta ja pukuhistoriaa 1880–1950 -näyttelyyn, jonka kuraattoreista yksi oli Tampereen historiallisten museoiden tutkija Katri Pyysalo.

Kokoelmien laatua ja saavutettavuutta parannettiin esinekokoelmien inventointi- ja kokoelmapoistoprojekteilla. Kokoelmiin saatiin myös Tampereen ja Pirkanmaan historiasta lahjoituksia, joista mainittakoon Tampereen yliopiston tietokonekeskuksen toiminnasta kertova laaja aineistolahjoitus, Siilinkarin kahvilan kyltti ja teekkariden vanha kastekori.

Syksyllä käynnistyi Tampereen yliopiston historian oppiaineen järjestämä museologian perusopintojen opintokokonaisuus, jossa Tampereen historialliset museot toimivat yhteistyökumppanina. Kokoelmayksikön työntekijät opastivat ja ohjasivat opiskelijoita kokoelmakurssilla sekä esine- että kuvakokoelmissa.

Konservointilaitosten vuosi oli vilkas, siihen kuului näyttelyiden pystytyksiä ja purkuun liittyviä tehtäviä, esineistön karanteeni- ja pakastustoimenpiteitä, Museo Milavidaan vuonna 2024 avattavan Masterpieces ja Vapriikin Manserock -näyttelyihin liittyviä valmis-televia tehtäviä sekä alueellisen vastuumuseon asiantuntijatehtäviä eri puolilla Pirkanmaata. Myös vapaaehtoisten kulttuuriluotsitointi jatkui kokoelmakeskuksessa läpi vuoden: luotsien ohjelmaan kuului tekstiilikokoelmien hoitoon liittyviä tehtäviä.

Kokoelmakeskuksen tilaratkaisuja ja ylläpitoa kehitettiin vuoden aikana. Tekstiilien säilytykseen hankittiin uusi kokoelmasäilytysjärjestelmä, joka asennettiin paikoilleen vuoden lopussa.

Konservointityöntekijä Milli Tsupukka liimaa pienoismallin (TMT 013694 pienoismalli "208968") irrallisia palasia paikoilleen. Kuva: Hanna Tuokila.

Konservaattoriharjoittelija Päivi Hieta puhdistaa turkulaisen Malmin valmistamaa taffelipianoa. Kuva: Hanna Tuokila.

VALOKUVAKOKOELMAT

Kuva-arkiston vuosi oli erittäin vilkas. Vuoden alussa aloitti työnsä tutkija Essi Manner, vastuualueinaan nykydokumentointi ja sidosryhmäyhteistyö.

Kuva-arkisto tuotti vuonna 2023 suuren suosion saavuttaneen Tampereen kaupunginosia ja rakennettua ympäristöä esitelleen Tampere ennen ja nyt -näyttelyn. Näyttelyn materiaalin pohjalta kuva-arkisto julkaisi saman nimisen laajan julkaisun, jonka käsikirjoitti kuva-arkiston tutkija Antti Liuttunen. Kirja on ollut näyttelyn tapaan menestys. Kokonaisuuden täydensi Tampere ennen ja nyt -luentosarja. Kuva-arkiston henkilökunta osallistui vuoden aikana myös museon tulossa olevien rakennushistoriallisten julkaisujen kuvatoimitukseen, kohteiden valokuvaukseen ja tutkimustyöhön.

Kuva-arkiston viikottain kokoontuvien kulttuuriluotsien vapaaehtoistoiminta täytti kymmenen vuotta. Heidän lisäksi arkistolla kokoontui kerran viikossa entisten tampereelaisten ryhmä ja Tampereen puhelinosuuskunnan TPO:n veteraanien ryhmä. He kävivät läpi oman aihealueensa valokuvia ja tuottivat niihin kontekstietoa. Museologian opintokokonaisuuden lisäksi kuva-arkisto oli mukana Tampereen yliopiston järjestämällä Valokuva historian tekijänä -kurssilla, jossa opettamassa oli myös kuva-arkiston työntekijä.

Vuonna 2022 käynnistynyt PIKU – Pirkanmaan kuvakööri jalkautui nyt maakuntaan. Ensimmäisenä vuorossa oli Ruovesi, jossa vapaaehtoiset valokuvaajat dokumentoivat Ruovettä vuoden ajan.

Vuosi oli vilkas ja monipuolinen myös nykydokumentoinnin saralla. Kuva-arkiston dokumentointiryhmä tallensi YLE:n pöytäroolipeliähetys RopeLIVE:n tekemistä. Sen lisäksi dokumentoitiin

Vapriikin kuva-arkisto dokumentoi Tampereen autosähkön toimintaa syksyllä 2023. Kuva: Saarni Säilynoja / Vapriikin kuva-arkisto.

perinteikkään Tampereen Autosähkö Oy:n tiloja ja toimintaa sekä haastateltiin Popeda-faneja Popedan syyskuun Ratinasta poikki! -stadionkonsertin yhteydessä.

Myös kuva-arkiston tiloja kehitettiin. Yleisöpalvelutilojen remontti valmistui ja kellarikerrokseen hankittiin liukuhylyjärjestelmä, joka paransi huomattavasti kokoelmasäilytystilan laatua ja toi lisää säilytystilaa.

AMURIN MUSEOKORTTELI

Amurin museokortteli oli kesällä 2023 avoinna 16.5.–3.9. tiistaista sunnuntaihin kello 10–18. Museon asiakaspalvelusta huolehti seitsemän museoavustajaa. Ympärivuotisesti Amurissa työskenteli yksi museomestari ympärivuotisesti ja syyskauden tutkija Amurin museokorttelin kehitysohjelmassa.

Amurin kävijämäärä jatkoi nousuaan. Vuonna 2023 lähestyttiin jo ennätyslukemia, käyntejä kirjattiin yhteensä 19 046.

OPASTUKSET

Kesän mittaan yleisöopastuksia pidettiin päivittäin. Joka päivä oli tarjolla lyhyitä johdantoja Amurin historiaan sekä suomeksi että englanniksi ja pidempiä korttelikierroksia. Päivittäin järjestettiin myös lastenkierroksia, joissa vuorottelivat lasten oma korttelikierros eli kakarakierros, pyykkikierros sekä ulkoleikkikierros. Lisäksi viikko-ohjelmaan kuuluivat teemakierrokset: amurilaisten elämäntapaan perehtyvä Verhot heiluu sekä Amuri kukkii -kasvikierros. Tilatut opastukset palasivat koronavuosien jälkeen tarjontaan, ja erityisesti koululais- ja opiskelijaryhmät löysivät jälleen museokorttelin

sekä kevät- että syyspuolella. Aikuisille suunnatuista opastuksista Verhot heiluu -kierros kamppaili tilattujen opastusten puolella tasavertaisesti perinteisen korttelikierroksen yleisöstä. Halukkaita tilatuille opastuksille riitti myös sesongin ulkopuolelle, joten syyskuussa virallisten aukiolojen jälkeen järjestettiin vielä neljä opastusta.

TAPAHTUMAT

Tapahtumatarjonnassa Amurissa palattiin myös normaaliin koronavuosien jälkeen. Kauden alussa ollut Museoiden yö Black Motor -jazzyhtyeineen houkutteli illan aikana kortteliin yli 600 kävijää. Perinteinen kasvienvaihtopäivä kuului myös kesäkuun ohjelmaan ja silloin museokorttelissa vietettiin myös perinnerakennuspäivää, jonka ohjelmaa edellisvuosista laajennettiin onnistuneesti. Tapahtuman yhteistyökumppaneina olivat Rakennuskulttuurikeskus Piiru sekä Pihlgren & Ritola tapettitehdas. Myös museoiden Musti-kerho osallistui tapahtumaan. Heinäkuussa hulinaa museokortteliin toi Lasten museosunnuntai. Elokuussa toteutettiin yhdessä Tampereen Kalevalaiset ry:n kanssa Kansallispuukujen tuuletuspäivä, jolloin korttelin pihalla oli muutakin markkinatoimintaa ja monenlaista ohjelmaa. Tapahtumien yössä opastusten lisäksi illan päätteeksi oli tarjolla kiertue-elokuvateatteri Filmipyörän kanssa toteutettu Markku Pölösen Hamsterit-elokuvan näytäntö.

Kaupunkikulttuuriyksikön kanssa järjestetyt Puistokonsertit jatkuivat. Konsertteja oli yhteensä 11, ja niistä joidenkin suosio koetteli jo pihan rajoja, paljon asiakkaita kortteliin mahtuu. Erityisesti heinäkuun viimeisen konsertin, Duo Kati Huvin ja Krister Ojasen tuoma lähes 250 kuuntelijan yleisö aiheutti haastetta. Museokorttelin ja Kulttuuriluotsien välinen yhteistyö jatkui onnistuneesti. Luotsit toivat museokortteliin vanhanajan tunnelmaa mm. tekemällä sauna-vihtiä yhdessä asiakkaiden kanssa.

JOULU

Jouluksi Amurin museokorttelin paperikaupan ja osuuskaupan näyteikkunat somistettiin jouluasun ja ne olivat esillä koko sesongin ajan. Kahvila Amurin Helmen tiloissa olivat esillä jouluaiheiset osuuskaupan julistetaulut.

RAKENNUSKANNAN KUNNOSTUS

Kesäsesongin ulkopuolella Amurin museokorttelin alueella tapahtui koko vuoden ajan. Rakennuksia kunnostettiin Tampereen historiallisten museoiden ja Tampereen Tilapalvelut Oy:n yhteistyönä. Kunnostustyön pohjaksi valmistui syksyllä Amurin museokorttelin vauriokartoitus ja toimenpidesuunnitelma vuosille 2023–28. Korttelin kolmosrakennuksen 1910-luvun rapun kuistin perustukset ja sisätilat kunnostettiin. Sisäkattojen pinkopahveja uusittiin ja interiöörien seinäpintoja korjattiin. Alkukesän aikana jatkettiin julkisivujen maa-laamista. Myös ikkunoiden kunnostus jatkui. Kesäksi museokorttelin kolmospihalle valmistui uusi esiintymislava.

Kuva: Heli Nousiainen.

KULTTUURIYMPÄRISTÖ- JA PAIKALLISMUSEOPALVELUT

OHJAUSTA JA NEUVONTAA KULTTUURIYMPÄRISTÖN PARHAAKSI

Pirkanmaan maakuntamuseo on kulttuuriympäristötehtävää ja alueellisen museotoiminnan edistämistehtävää hoitava alueellinen vastuumuseo Pirkanmaalla. Se ohjaa lausuntojen, neuvottelujen ja kohdekäyntien kautta sellaisia maankäyttöhankkeita, joihin liittyy kulttuurihistoriallisia arvoja arkeologisen kulttuuriperinnön, rakennetun ympäristön tai paikalliskulttuurin muodossa. Vuonna 2023 lausuntoja annettiin yli 900, mikä kertoo Pirkanmaasta aktiivisesti kehittyvänä maakuntana. Pirkanmaan maakuntamuseo osallistui lausunnonantajana myös valtakunnallisiin hankkeisiin, kuten vireillä olevaan muinaismuistolain uudistamiseen. Viranomaistyön käytäntöjä ja kulttuuriympäristönäkökulmaa valottavat kuntakierrokset jatkuivat yhteistyössä Pirkanmaan 23 kunnan kanssa. Kulttuuriympäristön hoidossa näkökulma on kokonaisvaltainen. Pirkanmaan maakuntamuseo teki ohjaus- ja neuvontatyössään yhteistyötä myös muiden alueellisten vastuumuseoiden eli Tampereen luonnontieteellisen museon ja Tampereen taidemuseon kanssa: työn alla olivat mm. perinnekasviniityn perustaminen ja seinämaalaus-ten varjelu peruskorjauksessa.

Maakuntamuseon perinnerakennusmestarin korjausrakentamisen maksutonta neuvontapalvelua käytettiin jälleen vilkkaasti. Erityinen kohderyhmä ovat rakennusperinnön hoitoavustusten hakijat. Valtion myöntämiä korjausrakentamisen avustuksia saatiin

Pirkanmaalle yli 50 kohteeseen. Pirkanmaan maakuntamuseo järjesti syyskuussa Avustusinfon yhteistyössä Museoviraston ja Rakenuskulttuurikeskus Piirun kanssa.

YHDESSÄ PAIKALLISMUSEOIDEN KANSSA

Pirkanmaalla on vireä paikallismuseokenttä, jolle kulttuuriperinnön tallennustyö ja paikkakunnan omien museoiden ylläpito on sydämen asia. Alueellinen vastuumuseo neuvoa paikallismuseoita museoammatillisissa kysymyksissä ja tarjoaa verkostoja ja yhteiskeskittämistä. Vuonna 2023 saatiin paikallismuseoista myös kaksi uutta jäsentä Siiri-tietokannan käyttäjiksi. Seutumuseo-toiminnassa puolestaan edistettiin kuntakohtaisina projekteina museoiden näkyvyyttä ja saavutettavuutta. Tuloksina mm. liikuteltava näyttely Kangasalan urkuperinteestä sekä Kuhmalahden kotiseutumuseon esinekorttiuudistus, ikkunanäyttely ja rakennusten opaskyltit Kuokalan museoraitilla Lempäälässä, Rosellin talon sekä Paltanmäellä sijaitsevan Sotaveteraanien perinнемuseon näyttelysuunnittelua Orivedellä, Reipin alueen museosuunnittelua ja olosuhdekonsultointia Pirkkalassa sekä Teiskon museon arkistoaineiston digitointia Tampereella.

Maakunnallinen museopäivä järjestettiin marraskuussa Vapriikissa, tällä kertaa otsikolla Tervetuloa meille – museoasiakas ja palvelun monet muodot. Teemaa lähestyttiin kysymällä, miten hyvin tunemme museoasiakkaita sekä konkreettisilla esimerkeillä siitä, mitä kaikkea asiakkaiden kanssa yhdessä voidaan museoissa tehdä.

Paikalliskulttuuriin kohdistui myös vuoden 2023 Pirkanmaan kulttuuriympäristöpalkinto. Se myönnettiin Eräjärvi-Seuralle monipuolisesta ja periksi antamattomasta työstä paikallisen

kulttuuriympäristön parissa Orivedellä. Eräjärvi-Seura ry on tal-
kootyöllä toteuttanut useita mittavia hankkeita museokokoelmien,
muistitiedon ja rakennusperinnön hyväksi, uusimpana ponnistuk-
sena Rosellin talon kunnostus kotiseutumuseon uusiksi tiloiksi.

RYHTILIIKETTÄ, ELÄVÄÄ PERINTÖÄ JA ADOPTOINTIA – MUSEOTYÖN MONET MUODOT

Pirkanmaan maakuntamuseo toteutti vuoden 2023 aikana Raken-
nusinventointitiedon ryhtiliike -hankkeen, jossa parannettiin Tam-
pereen museoiden ylläpitämän Siiri-tietokannan rakennusperin-
tökohteisiin liittyviä ominaisuuksia ja valmiutta liittyä rajapintojen
kautta valtakunnalliseen rakennustietojärjestelmään. Kulttuuriym-
päristöstä kertova tieto ja sen saatavuuden kehittäminen ovat
tärkeä osa alueellisen vastuumuseon tehtävää. Siiri-tietokannasta
(www.siiri.fi) löytyvät niin Pirkanmaan kiinnostavat rakennuskoh-
teet, arkeologiset kohteet kuin paikallismuseotkin kokoelmineen
sekä maakuntamuseon lausunnot.

Pirkanmaan maakuntamuseon modernin rakennusperinnön tee-
mainventointi käsitteli vuonna 2023 kirjastorakennuksia. Pirkan-
maan modernit kirjastot -inventointi tarjosi kattavan näkökulman
maakunnan toisen maailmansodan jälkeen rakennettuihin kirjas-
totaloihin, mukana monia arkkitehtonisia ja toiminnallisia helmiä.
Maakuntamuseo osallistui arkkitehtuuriteemaan myös puheen-
vuorolla Arkkitehtuurin ja muotoilun päivässä, joka käsitteli Reima
ja Raili Pietilän arkkitehtuuria suojelunäkökulmasta. Rakennetun
ympäristön jouluseminaari Metsossa esitteli maakunnan ajankoh-
taisia inventointeja ja kunnostushankkeita. Vuoden 2023 Euroopan

kulttuuriympäristöpäivien teemaan linkittyvä syyskuinen seminaari
Vapriikissa pidettiin otsikolla Perintö elää! – Elävän perinnön ilmiöitä
kulttuuriympäristössä. Aiheiden kirjo ulottui hirsirakentamisesta
skeittausperinteeseen. Ajankohtaista aihepiiriä pohjustettiin huhti-
kuussa, jolloin Seutumuseo kutsui yhteistyökumppaneitaan työpa-
jaan Elävän perinnön äärelle. Unescon ylläpitämässä Elävän perin-
nön kansallisessa luettelossa on Suomesta mukana jo 86 kohdetta.

Pirkanmaan maakuntamuseon julkaisemassa Museokello -lehdessä
teemana oli Mun museo, joka viritti lukijat kertomuksiin museotyön
merkityksestä ja erityisesti vapaaehtoisten näkökulmasta. Vapaa-
ehtoisten kulttuuriympäristökohteiden hoitajien kanssa päästiin
pitkästä aikaa talkoilemaan, kun Adoptoi monumentti -talkoot jär-
jestettiin syyskuussa Kangasalan Sarsassa. Uusia adoptoijiakin
saatiin toimintaan mukaan, kun Reliikki ry adoptoi Näsinkallion lau-
lulavan ja Reuharinniemen lapinraunio siirtyi Rientola ry:n adoptio-
kohteeksi. Pirkanmaan maakuntamuseo osallistui tuttuun tapaan
Lasten helmikuiseen museosunnuntaihin ja Museoiden yön huli-
naan toukokuussa.

Pirkanmaan kulttuuriympäristöpalkinnon vastaanottivat Jouko Helin ja Leena Hildén Eräjärvi-Seurasta. Palkintoteoksena Saarni Säilynojan valokuva vastamaalatusta Rosellin talosta. Kuva: Miinu Mäkelä.

Modernin rakennusperinnön teemainventointiin sisältyi 26 pirkanmaalaisista kirjastorakennusta. Vuonna 1988 valmistuneen, arkkitehtien Pentti Lehtiluoto ja Antero Roini suunnitteleman Sastamalan pääkirjaston julkisivussa erottuvat modulimitoitus ja näyttävät ikkunasarjat. Kuva: Verna Hahtola.

VAPRIIKIN NÄYTTELYT, YLEISÖTYÖ JA JULKAISUT

Vapriikki teki kaikkien aikojen kävijäennätyksen vuonna 2023. Siihen siivittivät onnistuneet näyttelyvalinnat, hyvin niitä tukeneet tapahtumat ja opastukset sekä muiden museopalveluiden, kuten kaupan ja ravintolan, tarjoama kokonaisvaltainen onnistunut museokokeemus.

Museossa tehdään jatkuvasti työtä tulevaisuuden eteen, ja vuonna 2023 sitä tehtiin erityisen runsaasti. Vapriikissa on ollut vain yksi kansainväliset olosuhdevaatimukset täyttävä näyttelytila, Iso sali. Yhteistyö Australian kansallismuseon kanssa syksyllä 2024 Vapriikissa avautuvan Songlines, Australian seitsemän sisarta -näyttelyn tuottamiseksi toi puutteen konkreettisesti esille. Onneksi kiinteistön ylläpidosta vastaava päätöksenteko saatiin liikkeelle nopealla aikataululla ja tilojen remonttisuunnitelma valmistui syksyllä ja tilan rakennustyöt käynnistyivät vuoden lopulla. Uudistus lähti liikkeelle jo aikaisemmin syksyllä Tampere 1918 -näyttelyn ja Kivimuseon purkamisella. Niiden paikalle rakentuu olosuhdekontrolloitu Kana-vasali, joka saa oman ilmastointikoneiston kesäksi 2024.

Koska aina suosittu, palkittu ja aiheeltaan merkittävä Tampere 1918 -näyttely jouduttiin purkamaan remontin tieltä ja myös esineiden huoltotarpeen vuoksi, näyttelyä oli jo vuoden 2021 syksyllä alettu siirtää digimuotoon. Vapriikin toimintatapojen mukaisesti ei tavoitteena ollut vain diginäyttely, vaan hanke kasvoi pian XR-museohankkeeksi, joka tulee jatkumaan vähintään joitakin vuosia. Tampere 1918 -sisällissotamuseo avattiin osoitteessa tampere1918.fi keväällä 2023. Se on suunnattu erityisesti koululaisille ja sotahistoriasta kiinnostuneille. Yhteistyökumppanina virtuaalisisältöjen tuottamisessa toimi vuosina 2021–24 Zoan Oy.

*Syksyllä 2023 järjestettiin ensimmäisen kerran
Karmivat naamiaiset aikuisille. Kuva: Heli Nousiainen.*

VUODELTA 2023 VAPRIIKISSA JATKOIVAT NÄYTTELYT:

TAMPERE ENNEN JA NYT

5.3.2023 SAAKKA

WIVI LÖNN PIENOISNÄYTTELY

2.4.2023 SAAKKA

PIXELED YEARS PELIMUSEO

16.4.2023 SAAKKA

PELIJAMIENTARINOITA PELIMUSEON STUDIO

28.4.2023 SAAKKA

TAMPERE LIEKEISSÄ

30.4.2023 SAAKKA

ILVESMETSÄN AARRE LUONNONTIETEELLINEN MUSEO

30.7.2023 SAAKKA

*Olipa kerran, tarina satujen synnystä.
Kuva: Saarni Säilynoja.*

VUONNA 2024 AVAUTUIVAT NÄYTTELYT:

OLIPA KERRAN, TARINA SATUJEN SYNNYSTÄ 28.4.2023–10.3.2024

Vapriikkiin nousi taikametsä, joka vei kävijänsä täynnä seikkailuja, ihmeitä ja koettelemuksia olevaan tarinoiden maailmaan. Metsässä ihmisille tuttu arjen maailma kohtasi satujen usein vieraan ja arvaamattoman todellisuuden. Elämyksellisen näyttely sukelsi syvälle satujen syntyyn ja selvitti, miten tarinoita ennen vanhaan kerrottiin, mitä symbolien takana piilee, ja miten sadut ovat aikojen saatossa muuttuneet.

Viron kansallismuseon tuottama näyttely oli muokattu suomalaiseseen satuperinteeseen sopivaksi. Yhteistyöryhmään kuului elokuvaohjaajia, folkloristeja, kirjallisuuden tutkijoita, animaattoreita ja kuvittajia.

VUODEN LUONTOKUVAT LUONNONTIETEELLINEN MUSEO 2022 7.2.–2.4.2023

Vuoden Luontokuvaksi 2022 valittiin seinäjokelaisen Antti Strangin Uhka syvyyksistä, joka on jännittävä kuva päivänkorennosta ja sitä syvyyksistä saalistavasta kalasta. 42. kerran järjestetyn Vuoden Luontokuva -kilpailun palkituista kuvista muodostuva näyttely oli esillä Vapriikissa helmi-maaliskuussa.

TIKUISTA ASIAA, PELIMUSEO 21.2.2023–22.11.2023

Miten peliohjaimista kehittyi nykyisen kaltaisia? Miten syntyi Atari-liitäntä ja miksi sitä käytettiin lähes koko 1980-luvun ajan miltei kaikissa kotitietokoneissa? Miten villejä visioita peliohjainten

suunnittelijat oikein esittelivätkään tuolloin? Tikuista asiaa -näyttely perustui keräilijä Mikko Heinosen peliohjainten kokoelmaan.

MUUMI-PELEJÄ ERI VUOSIKYMMENILTÄ, PELIMUSEON STUDIO 19.4.–1.10.2023

Muumi-pelinäyttely esitteli Muumi-teemaisia pelejä eri vuosikymmeniltä. Näyttelyssä tutustuttiin erilaisiin peleihin alun perin 1950-luvulla julkaistusta Muumipeli-lautapelistä tämän päivän mobiilipeleihin.

FANTASTINEN FLOPPI PELIMUSEO 7.10.2023–5.1.2025

Pelimuseon suurempi teemanäyttely Fantastinen floppi oli esillä Vapriikin Galleria-tilassa. Näyttely kertoi Nokian epäonnisen N-Gage-puhelimen tarinan, eli Nokian yrityksen tuoda myös pelien maailmat puhelimeen. Siitä tuli kuitenkin yhtiön suurimpia epäonnistumisia ja ensimmäinen merkki puhelinliiketoiminnan tulevasta katastrofista. Näyttely osoitti, kuinka vanhat virheet voivat toimia ponnahduslautana tämän päivän menestykselle, sillä N-Gagen epäonnistumisessa kylvettiin seuraavan suomalaisen mobiilimenestyksen siemenet.

RADIOAALLON HARJALLA – KIDEKONEESTA PODCASTIIN 1.11.2023–

Mediamuseo Rupriikin investointirahoilla tuottamassa näyttelyssä tutustutaan Tampereen radion lähetysten vaikutukseen koko suomalaiselle yleisradiotoiminnalle unohtamatta yksittäisiä kuulijoita. Näyttelyssä huomioidaan erityisesti näkövammaiset tarjoamalla ääniopastuksia ja kosketeltavia esineitä näyttelyvierailun tueksi.

Radioaallon harjalla-näyttely nostaa esille radion monipuolista historiaa, tarjoaa nostalgisia elämyksiä ja saa kävijät pohtimaan radion merkitystä nykypäivänä. Tampereen historiallisten museoiden kokoelmista ja lainoina saadut esineet ja audioaineisto kertovat radion ja kuuntelijoiden vuorovaikutuksesta. Asiakas ei jää näyttelyssä pelkästään kuuntelijaksi, sillä studiotilassa voi mm. äänittää oman podcastin.

ESTEET NURIN: SAAVUTETTAVAN PELAAMISEN NÄYTTELY PELIMUSEO 8.12.–

PYSYVIEN NÄYTTELYIDEN PURKU

TAMPERE 1918

Tampere 1918 -näyttelyssä yleisön nähtävillä oli ensimmäistä kertaa esillä todistusvoimainen kokonaisuus keväällä 1918 taistelupaikoilta ja kaupungin kaduilta kerättyä esineistöä. Tammikuusta 2008 Vapriikissa esillä ollut sisällissodan tärkeisiin tapahtumiin Tampereella keskittyvä näyttely suljettiin syyskuussa ja sen jälkeen se siirtyi verkkoon: Tampere 1918 - Tampere 1918

TAMPEREEN KIVIMUSEO

Vapriikissa joulukuusta 2014 esillä ollut Tampereen Kivimuseo esitteli kivien ja mineraalien mielenkiintoista maailmaa. Museo perustuu DI Paavo Korhosen Tampereen kaupungille lahjoittamaan kokoelmaan. Näyttelyssä esillä olleet noin seitsemäntuhatta kohdetta on koottu yli 80 maasta. Niitä valittaessa annettiin etusija näyttävälle, värikkäille kiville. Näyttely purettiin tilajärjestelyjen tieltä odotamaan uutta sijoituspaikkaa Vapriikissa.

YLEISÖTYÖ

TAPAHTUMAT

Heti vuoden aluksi juhlittiin Pelimuseon syntymäpäiviä Twitch:issä ja alkuvuodesta järjestettiin mukavasti yleisöä kerännyt Tampere ennen ja nyt -näyttelyyn liittyvä neljän luennon luentosarja. Luonnoista suosituin oli tammikuussa järjestetty tutkija Antti Liuttusen Kadonneet kaunottaret.

Kevään lasten museosunnuntaissa perehdyttiin kotiseutuun ja sen ihmeisiin Tampere-teemalla, mahdollista oli mm. tutustua aitoihin kaivauslöytöihin arkeologien opastamina. Talvilomaviikoilla Vapriikissa vieraili perinteisesti valtavasti museokävijöitä, ja museo oli Etelä-Suomen ja Pirkanmaan lomaviikoilla avoinna myös maanantaisin. Museossa vietettiin Pelimaanantaina, Tilkkutiistaita, Kivikeskiviikkoa, Tampere-torstaita ja Pakettiperjantaita runsaan ohjelman kera. Varsinkin Kivikeskiviikon kivet ihastuttivat asiakkaita.

Ennen pääsiäistä järjestettiin Postimuseon kanssa kevät-pajoja, joissa pääsi tekemään pääsiäiskortteja ja muita askarteluja. Tampereen VPK täytti 150 vuotta ja huhtikuussa yhdessä heidän kanssaan vietettiin VPK:n ilmatat ennen Tampere liekeissä -näyttelyn päättymistä. Keväällä tarjolla oli linnuista kiinnostuneille myös kaksi jälleen suosituiksi osoittautunutta linnunlaulukurssia.

Huhtikuussa Olipa kerran -näyttelyn ensimmäisenä viikonloppuna vietettiin Lasten avajaisia. Hauskasti pukeutunutta pientä juhla-kansaa ilahdutti Tuhkimon vierailu, ja prinsessan lisäksi satumaiset tanssiaiset houkuttelivat väkeä tanssilattialle. Kevään muuta merkittävää ohjelmaa oli loppukeväästä Tampereella toista kertaa

Suosittu Tampere 1918 -näyttely sulkeutui 3.9.2023

Kuva: Saarni Säilynoja.

peräkkäin järjestetyt jääkiekon maailmanmestaruuskisat. Kisojen avausviikonloppuna museolla järjestettiin Kiekkoralli-päivä ja kisaturisteille tarjottiin mahdollisuus tutustua Vapriikin näyttelyihin myös kahtena maanantaina. Vapriikki osallistui toukokuussa myös Museoiden yöhön, jonka monipuolinen ohjelma keräsi ennätysmäärän yleisöä. Kesäkuussa Vapriikki osallistui Manse Pride -tapahtumaan osana Tampereen kaupungin muuta pride-ohjelmaa.

Uusi avaus oli kesäkuussa aloitetut sangen suosituiksi osoittautuneet Satumaiset perheaamut, jolloin Olipa kerran -näyttely avattiin kävijöille jo aamuyhdeksältä ja ensimmäinen näyttelytunti oli varattu tapahtuman osallistujille. Perheaamuja jatkettiin syksyllä kerran kuukaudessa vaihtuvalla teemalla. Syyskuussa alkoi kuuden Olipa kerran -näyttelyyn liittyvä kuuden luennon sarja. Myös syksyn lasten museosunnuntai perustui satuteemaan.

Lokakuussa Vapriikissa järjestettiin Karmivat naamiaiset, jolloin museo muuttui aikuisten naamiaisten ja hiippailevien zombien näyttämöksi. Illan laadukkaasta ohjelmasta vastasivat Sorin Sirkus ja mentalisti Noora Karma. Tapahtuma järjestettiin yhteistyössä Särkänniemen Karmivan karnevaallin kanssa.

Tampere 1918 -näyttelyn päättymisviikolla järjestettiin Antti Liuttusen luento Tampere 1918 valokuvissa, joka myös striimattiin Aamulehden tilaajille.

Syyslomaviikko oli totuttuun tapaan erittäin vilkas Matsimaanantain, Luontotiistain, Satukeskiviikon, Tarinatorstain ja Postiperjantain teemapäivien ohjelmien myötä.

Museocon-tapahtuma järjestettiin entistä suurempana yhdessä Postimuseon kanssa marraskuussa. Tällöin kävijät pääsivät

tutustumaan roolipelaamiseen, cosplayhin, coni-kulttuuriin ja aasialaiseen populaarikulttuuriin. Tapahtumassa saattoi osallistua työpajoihin, opastuksiin ja illan konserttiin sekä tehdä ostoksia taidekujalla.

Senioriperjantait jatkuivat eri teemoilla noin kerran kuukaudessa. Teemoina olivat mm. Tampere 1918, Tampere ennen ja nyt, Tampere liekeissä, Olipa kerran, Postimuseon teemat, vierailu kokoelmakeskuksessa ja Jääkiekkomuseo. Varsinkin Tampere-teemat houkuttelivat paljon yleisöä.

Musti-kerho vieraili Vapriikissa kolme kertaa vuoden 2023 aikana: tammikuussa Tampere ennen ja nyt- teemalla, toukokuussa satunäyttelyn tunnelmissa sekä joulukuussa Radioaallon harjalla ja pikujouluteemalla.

Lokakuussa perustettiin Vapriikin uusi nuoren museokerho, Vapriikin museonuoret. Kerholla oli omia tapahtumia ja opastuksia myös Vapriikissa.

OPASTUKSET

Vapriikissa testattiin täysin uutta konseptia, pakopeliä. Pakopeli Ilvesmetsän aarre keräsi suuren määrän kävijöitä pelastamaan vanhaa metsää ja etsimään sen todellista aarretta. Kahdesta kuudelle henkilölle suunniteltua pakopeliä peluutettiin tammi-heinäkuussa yhteensä 147 kertaa.

Alkuvuoden suosikki, Tampereen kaupunkikuvan muutoksia vanhojen valokuvien avulla esitellyt Tampere ennen ja nyt kiinnosti valtavasti, mikä näkyi myös opastusten suurina osallistujamäärinä.

Kuva: Heli Nousiainen.

Tampere liekeissä -näyttelyn viimeisenä viikonloppuna näyttelyyn järjestettiin yleisöopastuksia sekä draamaopastuksia.

Huhtikuussa avautuneeseen näyttelyyn Olipa kerran, tarina satujen synnystä järjestettiin yleisöopastusten ja perhekierrosten lisäksi lukuisia teemakierroksia. Karmaisevat tarinat tutustutti satujen synkkiin alkuperäisiin versioihin ja Julma taikayö oli tarkoitettu vain aikuisille. Mansepride-tapahtuman teema näkyi myös näyttelyn teemakierroksissa tapahtuman aikana ja kierrokset uusittiin marraskuussa, kun vietettiin sateenkaarihistorian kuukautta. Syksyllä Museoconin kävijöille oli tarjolla yhdistelmä kaikista Olipa kerran -näyttelyn teemaopastuksista.

Vapriikin Wivi Lönnin juhlavuonna 2022 aloittamat draamakierrokset jatkuivat kesällä. Nyt kierroksella päästin myös paloasemalle sisään sen 115-vuotisjuhlavuoden kunniaksi. Taiteilija Tove Janssonin syntymäpäivää Pelimuseossa oli tarjolla peluutusta ja Muumipeli miniopastuksia.

Vuonna 2008 avautunut Tampere 1918 -näyttely päättyi syyskuun alussa. Viimeistä kertaa yleisö sai nauttia Matti ja Aatto -draamaopastuksista. Näyttelyn täysimittainen yleisöopastus tallennettiin myös tampere1918.fi- sivustolle.

Luonnontieteelliseen uudella teemakierroksella Puiden puhetta ihmeteltiin mm. majavan keltaisia hampaita, Gaddin lehmusta ja monia muita puihin liittyviä kiinnostavia asioita. Kivimuseon sulkeutuminen marraskuussa huomioitiin myös yleisöopastuksilla. Loka-kuussa avautuneeseen Fantastinen floppi -näyttelyyn järjestettiin yleisöopastuksia noin kerran kuukaudessa ja erityistapahtumissa. Tamperelaisille koululuokille tarjottiin ilmaisia koululaisopastuksia

helmi-maaliskuussa ja loka-marraskuussa. Koululaiskierrosten suosituin kohde oli Luonnontieteellinen museo, mutta myös Tampere ennen ja nyt sekä erityisesti Olipa kerran kiinnostivat kouluja.

Lasten synttäreitä järjestettiin eri teemoilla ympäri vuoden. Suosikeiksi nousivat Luonnontieteellinen museo ja Olipa kerran sekä niihin tarjotut askartelupajat.

KONKARIT – IKÄIHMISTEN MUSEOPALVELUJA

Konkarit – ikäihmisten museopalveluja tuotetaan ikäihmisten lähelle, asuinpaikasta ja terveydentilasta riippumatta. Yhdenvertaisuus, osallisuuden ja toimijuuden kokeminen muodostavat toiminnan arvoperustan. Kulttuurihyvinvointia luodaan tukemalla ikäihmisten suhdetta kulttuuriin ja taiteeseen, edistämällä vuorovaikutusta ja elämysten kokemista. Merkityksellisen elämän mahdollistaminen edistää myös sosiaalista kestävyyttä.

Vuoden 2023 aikana Konkarit -palveluissa järjestettiin yhteensä 88 tilaisuutta, joissa oli yhteensä 1 543 ikäihmistä, sote-alan henkilökuntaa, vapaaehtoisia ja opiskelijoita. Museolehtorin museotuokioissa päiväkeskuksissa ikäihmiset muistelivat hääperinteitä ja tekivät juhlavia kukka-asetelmia. Peräkonttimuseon kesäkiertue vieraili 16 kohteessa ikäihmisten palveluyksiköissä. Kiertueella äänitetyistä tarinoista tehtiin Nuorena töihin -animaatiovideo, joka julkaistiin Konkarit -kotisivuilla.

Museopedagoginen yhdistys Pedaali palkitsi Tatamuri® - taidetta ja tarinoita muistisairaille ja läheisille -menetelmästä sovelletun

Tatamuri® museossa -toimintamallin Vuoden 2023 museopedagoginen teko -kunniamaininnalla. Museolehtori Lila Heinolan toimintamallista kirjoittamat artikkelit julkaistiin ICOM CECA Best Practice 11 -julkaisussa ja Taidetutka -verkkojulkaisussa.

Ikäihmisten palveluyksiköt lainasivat vuoden aikana 16:ta lainattavaa museopakettia 64 kertaa ja käyttäjiä niillä oli runsaat 2 000. Ikäihmiset valitsivat Kauniit klassikot –taidekuvapakettiin viisi teosta Tampereen taidemuseon kokoelmista. Viiden kehystetyn taidekuvan lisäksi paketti sisältää museopedagogiset taidekuvakortit.

JULKAISUT

Näyttelyn Tampere ennen ja nyt materiaalista julkaistiin Suvi Harjun, Antti Liuttusen ja Saarni Säilynoja laatiman näyttelykäsikirjoituksen pohjalta saman niminen näyttävä kirja. Tietojärkäle esittelee 30 Tampereen aluetta sekä ennen ja nyt -kuvaparein kaikki kaupunginosat. Näyttelyssä esiteltujen alueiden lisäksi mukana ovat Messukylä, Nalkala, Pyykinrinne ja Vuores, jotka eivät näyttelyyn mukaan mahtuneet.

Konkarit -museotuokioissa muistelua vahvistetaan taidelähtöisin menetelmin, jolloin värit ja materiaalit edistävät moniaistisuutta. Pispän päiväkeskuksessa häiden muistelu huipentui kukka-asetelmien tekoon marraskuussa 2023. Kuva: Saarni Säilynoja / Vapriikin kuva-arkisto.

Pelimuseossa oli esillä keväällä 2024 Esteet nurin -näyttely, joka esitteli pelien saavutettavuutta ja vammaisten pelaajien pelikokemuksia. Kuva: Saarni Säilynoja.

MEDIAMUSEO RUPRIIKKI JA SUOMEN PELIMUSEO

Mediamuseo Rupriikin ja Suomen pelimuseon toimintavuoden keskeisiä painopisteitä olivat saavutettavuuden parantaminen, valtakunnallisen vastuumuseo -tehtävän edistäminen ja tiivis yhteistyö pelikulttuurien parissa toimivien tahojen kanssa. Radioaallon harjalla ja Esteet nurin -näyttelyiden työssä mukana olleet asiantuntijat ja yhteistyökumppanit auttoivat toteuttamaan erilaisia esteettömyyttä ja saavutettavuutta parantavia ratkaisuja. Vapriikin toimintaa ohjaa saavutettavamman ja yhdenvertaisemman museon tavoite.

Rupriikin ja Pelimuseon tutkijat kouluttautuivat yhdessä Postimuseon työntekijöiden kanssa rakentavaa keskustelukulttuuria edistävään Erätauko-menetelmään, joka otettiin käyttöön syksyllä. Sen avulla vuodelle 2024 suunniteltiin keskustelutilaisuuksia, joiden tavoitteena oli lisätä ymmärrystä digiarjesta ja digitoituvasta maailmasta ja tätä kautta valmistautua historiallisten museoiden ja Postimuseon yhdessä hakemaan valtakunnalliseen vastuumuseo-tehtävään.

Vuonna 2023 käynnistyi opetus ja kulttuuriministeriön rahoittama hanke Oma ääni kuuluviin somessa! Hankkeessa halutaan ylisukupolvisen oppimisen avulla kehittää senioreiden ja nuorten mediakriittisyyttä ja mediataitoja sekä senioreiden digitaaitoja nuorten ”digimentoreiden” avulla. Hanketta koordinoi Postimuseo, Pelimuseo sekä Mediamuseo Rupriikki ja kumppaneina toimivat Mediakasvatusseura, Median museo ja arkisto Merkki, Tampereen yliopisto ja Eläkeliitto.

NÄYTTELYT

Mediamuseo Rupriikin vuoden tärkein tavoite oli uusi näyttely. Näyttelyuudistuksen yhteydessä Vapriikin toisen kerroksen näyttelytilaa parannettiin sen seinärakenteita muuttamalla. Radioaallon harjalla -näyttely avautui 1. päivänä marraskuuta, ja samana päivänä juhlittiin säännöllisen yleisradiotoiminnan aloittamista Suomessa tasan sata vuotta sitten Tampereella. Radioaallon harjalla kertoo radion vaiherikkaan tarinan Suomessa 1920-luvulta nykypäivään. Se myös pohtii, mikä radiossa on vuosisadan ajan viehättänyt niin ohjelmien tekijöitä, kuuntelijoita ja harrastajia – ja miksi maagisesta arkipäiväiseksi asiaksi muuttunut radio puolustaa edelleen paikkaansa internetin ja digitaalisen viestinnän aikakaudella.

Näyttelyn suunnittelussa oli mukana Tampereen näkövammaiset ry, jonka jäseniltä saatiin tärkeää palautetta näyttelykokemuksen parantamiseksi: näyttelyyn voi tutustua kuvailutulkatun tai selkokielen ääniopastuksen avulla. Pistekirjoituksella laaditut ohjeet auttavat näkövammaisia asiakkaita ja moniaistisuus on huomioitu kosketeltavien esineiden avulla. Rupriikki toteutti myös kesällä yhteistyössä Postimuseon ja taiteilijoiden kanssa Finlayson Art Areaan tekoälyprojektin näyttelyn Unpublished us.

Rupriikin tuottama Radioaallon harjalla-näyttely avattiin marraskuun alussa. Näyttelyn saavutettavuuden parantamiseksi museossa otettiin ensimmäistä kertaa käyttöön kuvailutulkattu ja selkokielen ääniopastus. Kuva: Saarni Säilynoja

SUOMEN PELIMUSEO

Suomen pelimuseossa käynnistyi alkuvuodesta Demoskenen uudet kasvot -hanke*. Se on Suomen pelimuseon ja valtakunnallisen vastuumuseon, MuseoX:n yhteinen hanke, joka törmäytti demoskene-aktiiveja ja nuoria ylisukupolvisen vuoropuhelun aikaansaamiseksi. Hankkeessa pirkanmaalaiset nuoret tutustuivat ohjatusti demoskenen nykytilanteeseen ja historiaan. Heitä myös rohkaistiin tuomaan julki ajatuksiaan digitaalisesta kulttuurista demoskenen olemassa olevissa rakenteissa. Ylisukupolvisen keskusteluun tähtääviä työpajoja järjestettiin Vapriikissa keväällä. Hankkeen tuloksena syntyi myös Demoilijan käsikirja, joka otettiin hyvin vastaan demoskenen kansainvälisessä yhteisössä.

Suomen pelimuseossa on säännöllisesti pelikulttuureihin liittyviä yleisötapahtumia. Vuosittainen pelimuseon synttäristriimi Twitch-palvelussa lähetettiin tammikuussa ja marraskuussa toteutettiin Postimuseon kanssa Museocon. Suomen pelimuseon osallistui Tampereen historiallisten museoiden kokoelmatehtävään tutkimalla ja kartuttamalla suomalaisiin pelikulttuureihin liittyviä kokoelmia. Se myös toteutti yhdessä Vapriikin kuva-arkiston kanssa YLE:n RopeLiven -nykydokumentoinnin. Huvimatka Aavasaksaan pelin tekijästä taiteilijasta Hilda Olsonista toteutettiin dokumentti.

Suomen pelimuseon laitteita tiedustellaan aktiivisesti lainaksi erilaisiin tapahtumiin. Vuonna 2023 laitteita oli lainassa esimerkiksi Metso Pelaa! -tapahtumassa marraskuussa ja Porin retropelipäivässä huhtikuussa.

Suomen pelimuseon tutkija avusti Ylen Raha-Suomi ohjelman käsikirjoitusta, piti asiantuntijapuheenvuoron Pelipäivä - pelit ja

pelillinen oppiminen Metsossa lokakuussa ja osallistui Göteborgissa sijaitsevan Världskulturmuseetin Världens spel -näyttelyn ohjausryhmään.

Vuonna 2023 seuraavat pelimuseon näyttelyt kiersivät Suomea. Zoo-party, Orivesi: Pixelated Years – Suomalainen C64-pikseligrafiikka Kouvola: Pelien Kalevala, Noita ja Pollen Vantaalla: Noita – peli-idean pitkä matka, Toisista todellisuuksista – Tuomas Puikkonen larp-valokuvaajana 2010–2020, Kakku on Vale

*Demoskene on tietokoneharrastajien alakulttuuri, jossa keskitytään ohjelmoimaan tietokoneelle näyttäviä efekti- eli näytös- tai esittelyohjelmia, demoja.

Kuva: Saarni Säilynoja.

LUONNONTIETEELLINEN MUSEO JA KIVIMUSEO

Vuonna 2023 luonnontieteellisessä museossa oli kokoelmamuuttojen ja näyttelyiden vuosi. Kivimuseossa vanhasta näyttelystä suunnattiin kohti uutta.

NÄYTTELYT

Luonnontieteellisen museon perusnäyttelyn ohella museo esitteli keväällä vuoden luontokuvat 2022 aiempaa suuremmassa Media-museo Rupriikilta vapautuneessa näyttelytilassa. Suuren suosion saanut pakohuonepeli Ilvesmetsän aarre jatkoi heinäkuun loppuun. Kivimuseo suljettiin marraskuussa näyttelytila- ja ikkunaremonttien tieltä. Kivet pakattiin odottamaan vuonna 2024 avattavaa Kivimuseon juhlanäyttelyä, jonka suunnittelutyö samalla aloitettiin.

KOKOELMAT

Vuoden suurin urakka oli Vapriikissa sijaitsevien luonnontieteellisten kokoelmien pakkaaminen ja siirto keväällä väistötiloihin lattiaremontin vuoksi. Joulukuussa remonttien päätyttyä kokoelmat siirrettiin takaisin entisille paikoilleen. Muuttojen välissä tehtiin ahkerasti luonnontieteellisten kokoelmien digitointityötä. Näytekkokoelmien digitoinnissa keskityttiin erityisesti selkärankais- ja kovakuoriaiskokoelmien valokuva- ja tietotallennukseen. Digitointityön vaiheet ovat luettelointi, tietueiden luonti, kerrosvalokuvaus ja etiketöinti. Vuoden lopussa digitoituna tietokannassa oli yhteensä 9 998 näyttettä sekä yhteensä 1 552 valokuvaa 842 näytteestä. Kokoelmat

Luonnontieteellisen museon hyönteiskokoelmat muuttivat remontin ajaksi väistötiloihin Vapriikin toiseen kerrokseen. Museomestari Mikko Kärnä siirtämässä kovakuoriaiskokoelmaa. Kuva: Tomi Kumpulainen

karttuivat vuonna 2023 yhteensä 1 307 näytekysilöllä. Vuoden lopussa kokoelmien laajuus oli 261 752 elionäytettä.

TUTKIMUS, YMPÄRISTÖKASVATUS JA TAPAHTUMAT

Luonnontieteellinen museo osallistui Museoiden yöhön perinteisen luontotohtorin (näytteitä ja neuvontapalvelua luonnosta) vastaanottopisteen, työpajan ja luontoaiheisen ulkopakopelin voimin. Lisäksi järjestettiin monenlaisia pienempiä tapahtumia, kuten lasten tiedeluentoja, työpajoja ja lasten luontoleirit yhteistyössä Luontoliiton Hämeen piirin kanssa.

Vuoden aikana tuotettiin runsaasti videoita Vapriikin somealustoille luonto- ja kiviteemoista. Videot liitettiin pysyvästi osaksi digitaalista opetussisältöä Mappa-palvelun kautta.

Vuoden aikana määritettiin suuri määrä yleisön tuomia näytteitä ja kuvia luonnosta (AL Moron Luontotohtorin palsta sekä yleisönäytteet), yhteensä yli 350 näytettä. Lisäksi tehtiin Tampereen luontopolun lajistokartoitusta sekä perhos-, puutiais- ja DNA-tutkimusta.

ALUEELLINEN VASTUUMUSEOTOIMINTA

Neljättä vuotta alueellisena vastuumuseotyönä (ALVA) jatkunut kokoelmien digitointi jatkui vilkkaana. Kotka-kokoelmatietokantaan talletettiin vuoden aikana 3 268 näytettä. vuoden 2023 lopussa digitoitujen näytteiden yhteismäärä oli jo 9 998. Valokuvattuja näytteitä oli 840.

Aiemmin luotuihin ympäristökasvatuksen Mappa.fi -oppimiskokonaisuuksiin lisättiin kaksi uutta sisältöpakettia ja noin 20 viimeisen kahden vuoden aikana tehtyä somevideota museon toiminnasta. Lisäksi ALVA-vuoteen sisältyi asiantuntijakäyntejä, työpajoja, kehittämis- ja verkostotapaamisia, paikallismuseoneuvontaa ja opetuskäyntejä maakunnan kouluihin.

*Kevätbingo opasti luonnon heräämiseen.
Kuva: Heli Nousiainen.*

MUSEO MILAVIDA

Museo Milavida esittelee päänäyttelyssään tehtaanpatruunoiden historiaa ja vaihtuvissa näyttelyissään muodin, muotoilun ja luksuksen teemoja. Näyttelyjä tehdään Tampereen historiallisten museoiden omista kokoelmista, mutta esille tuodaan myös soveltuvia kiertonäyttelyitä. Myös Näsinpuistoa hyödynnetään laajalti museon toiminnassa.

Vuosi 2023 oli Museo Milavidalle merkittävien muutosten vuosi. Museo sai keväällä uudeksi yhteistyökumppanikseen Näsilinnan alakertaan Tallipihan kahvilan yrittäjät. Kahvila huolehti myös museon pääsylippujen ja museokaupan tuotteiden myynnistä. Kahvilayrittäjän vaihtuessa museo sai käyttöönsä kolme alakerran salia ja lisätila paransi huomattavasti museon tapahtumatuotannon mahdollisuuksia.

Vuoden alusta Museo Milavida alkoi muiden museoiden tapaan olla avoinna päivittäin tiistaista sunnuntaihin, kuitenkin niin, että näyttelyn vaihtuessa koko museo pidetään suljettuna.

NÄYTTELYT

NOTTBECKIT – TAMPEREEN KOSMOPOLIITIT

Museo Milavidan päänäyttely kertoo von Nottbeck -suvun vaiheista Tampereella. Dramatisoitu näyttely on yhdistää kerronnassaan perinteisiä interiöörejä, aitoja esineitä ja pukuja sekä tekniikkaa. Audio-opastus on saatavilla viidellä kielellä. Näyttely on esillä toistaiseksi.

*Joulukuusimetsä avautui ensimmäisen kerran Näsinpuistossa.
Kuva: Saarni Säilynoja.*

VIVIENNE WESTWOOD -MUOTIA YKSITYISKOKOELMASTA 29.4.2022–12.2.2023

Dame Vivienne Westwood (1941–2022) oli yksi aikamme kiehtovimmista muotisuunnittelijoista: punk-muodin pioneeri, muotimaailman kapinallinen ja äänekkäs aktivisti. Palkitun suunnittelijan muotiluomukset olivat keräilijä Lee Pricen yksityiskokoelmasta. Näyttelyä täydensi valokuvaaja Ki Pricen otokset Westwoodista mm. catwalkeilta ja mielenosoituksista. Vivienne Westwoodin kuolema joulun 2022 jälkeen nosti kiinnostusta näyttelyyn vielä sen viimeisinä kuukausina.

KAUNIS MORSIAN 31.3.2023–3.3.2024

Kaunis morsian -näyttely oli matka morsiuspukujen ja häätapojen historiaan. Upeat hääpuvut kertoivat muodin ja naisen tarinaa. Esillä oli mm. muhkeita krinoliinipukuja 1800-luvulta, modernin naisen polvia hipovia leninkejä 1920-luvulta, New Lookin innoittamia tiimalasi-mekkoja 1950-luvulta ja naisen vapautumista julistavia 1970-luvun pukuja. Aina hääpuku ei myöskään ole ollut hohtavan valkoinen. Mustan, punaisen tai kirjavan puvun on voinut pukea ylleen hääjuhlan jälkeenkin. Näyttelyn esineistö ja valokuvat oli koottu Tampereen historiallisten museoiden kokoelmista.

PALATSIN JOULU 21.11.2023–7.1.2024

Palatsi puettiin seitsemättä kertaa jouluiseen asuun ja Nottbeckit – Tampereen kosmopoliitit -näyttelyä täydennettiin 1800-luvun herasväen joulunviettoon liittyvillä esineillä ja tarinoilla. Kokonaisuuteen kuului teemaopastuksia ja monipuolisia tapahtumia. Vuonna 2023 Palatsin joulua täydensi Joulukuusipuisto, joka toi valoa ja

joulun tunnelmaa Näsinpuistoon Tallipihan ja Milavidan väliselle alueelle. Palatsin joulu nosti joulukuun Milavidan vuoden vilkkaimaksi kuukaudeksi (yli 6 000 kävijää).

JOULUKUUSIPUISTO 17.11.2023–31.1.2024

Vuoden pimeimpien kuukausien ajan Tallipihan ja Milavidan välistä puistoaluetta elävöittivät lukuisat valot ja tunnelmallinen joulukuumetsä. Milavidan pääsisäänkäynnin läheisyydessä kasvavasta kuusesta tuli Tampereen uusi maamerkki: sen valot ilahduttivat Ranta-Tampellasta Pispalaan saakka. Joulukuusipuisto syntyi yhteistyössä Tampereen Valoviikkojen kanssa.

Kuva: Saarni Säilynoja.

YLEISÖTYÖ

Museo Milavidassa järjestettiin opastuksia ja tapahtumia läpi vuoden. Kauden uutuudet liittyivät uuteen teemanäyttelyyn, johon näyttelyopastuksen lisäksi laadittiin Pukujen tarinoita –teemakierros, joka napakalla ja tarkkaan valitulla sisällöllään toimi erityisen hyvin osana tapahtumia ja houkutteli kävijöitä. Tapahtumissa ja kesän viikko-ohjelman pajana toimi Koristepaja, jossa askarreltiin paperiruusukkeita. Vaihtuvaan näyttelyyn liittyen lanseerattiin Polttarit palatsissa- paketti. Lisäksi syksyllä lanseerattiin Paluu Milavidaan – kynttiläkierros hämärässä palatsissa. Kierroksia järjestettiin yhteistyössä Kahvila Milavidan kanssa loka-marraskuussa kymmenen kertaa, joista kahdeksan oli loppuunmyytyjä ja kahteen jäi myymättä yksittäisiä lippuja.

Museo tarjosi touko- ja elokuussa sekä marras-joulukuussa ilmaisia koululaisopastuksia, joita varattiin 69 kappaletta, ja niihin osallistui 1156 päiväkotilaista ja koululaista eri luokka-asteilta. Erityisesti Palatsin joulun ilmaiset koululaisopastukset kiinnostivat.

Museon pääsymaksuun sisältyviä yleisöopastuksia tarjottiin sunnuntaisin, paitsi kesä-elokuussa, jolloin niitä järjestettiin päivittäin tiistaista sunnuntaihin. Näyttelyopastusten lisäksi kesällä tarjolla oli toiminnallinen Milavidan taiteilijat -kierros, Nottbeckin elämää palvelijoiden kertomana -draamaopastus, Guided tour in English, Kuinka kumarran keisarille -perhekierros, Milavidan arkkitehtuuri -teemakierros ja Palatsin puistossa -kävelykierros. Porttien takana, maan povessa -ilmaisopastuksia Nottbeckien hautausmaalla Lie-lahdessa järjestettiin yhteistyössä Stiftelsen familjen von Nottbecks släktgrav -säätion kanssa touko-syyskuu kerran kuussa sekä Tampereen päivänä, yhteensä seitsemän kertaa. Hautausmaaopastuksille osallistui yhteensä 530 henkilöä.

Seniorikeskiviikko järjestettiin kuusi kertaa eri teemoilla ja museo-kortti-VIP-tilaisuuksia kahdesti. Lasten museosunnuntaita vietettiin kolmesti: talvella Kuurakarnevaalin, Lasten vapun ja syksyllä Aave-maisen museosunnuntain merkeissä.

LUENNOT

Tammikuussa järjestettiin Palatsin jouluun liittyen loppiaisaiheinen luento ja helmikuussa kuultiin Hämeen museon museonjohtajasta, taiteilija Gabriel Engbergistä. Alkusyksystä järjestettiin neljän muotiluennon sarja.

TAPAHTUMAYHTEISTYÖ

Museo Milavida osallistui myös Museoiden yöhön toukokuussa sekä Tapahtumien yöhön ja Niittyjuhlaan elokuussa. Tapahtumien yönä Milavidassa vietettiin yhteistyössä Tampereen ev.-lut. seurakuntien kanssa Häyötä. Illan aikana vihittiin 11 paria ja Milavidan puistotanssien orkesteri tanssitti kansaa Näsinpuiston laululavalla koko illan. Muita musiikkitapahtumia järjestettiin vuoden aikana kahdeksan kertaa. Myös Tampereen teatterikesän esityksiä nähtiin Milavidassa.

VIESTINTÄ

Historiallisten museoiden vuosi oli viestinnän näkökulmasta menestyksellinen. Koronan unohduttua asiakkaiden määrä kipusi ennätyslukemiin. Sekä mediatiedotteet, mainonta että some tavoittivat asiakkaita laajemmin kuin aikaisemmin. Sosiaalisen median tavoitavuus kasvoi peräti 300 prosenttia. Kaksi kolmasosaa somen näkyvyydestä saatiin vuoden aikana TikTokista, jossa Vapriikki kunnostautui suosituilla videoilla. TikTok tavoitti nuorta yleisöä, etenkin luonto- ja peliaiheisilla päivityksillä. Museo Milavida kasvatti etenkin alkuvuodesta seuraajiaan runsaasti Instagramissa, kun museossa oli vielä esillä Vivienne Westwoodin muotinäyttely.

Vapriikki teetti vuoden lopussa media-analyysin, ja siitä kävi ilmi, että mediaosumien tavoitavuus oli 148 063 741. Mainintoja mediassa Vapriikilla oli vuoden aikana 944.

Markkinoinnissa panostettiin liikkuvaan kuvaan animoiduilla mainoksilla, joita nähtiin vuoden mittaan niin Helsingin keskustassa, ratikoissa kuin Nokia Arenallakin.

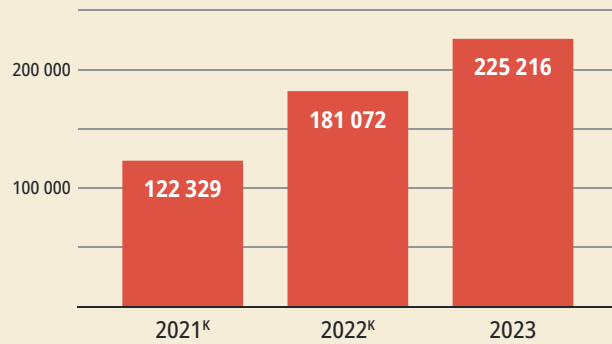

Ratikka oli toimiva mainospaikka vuonna 2023.

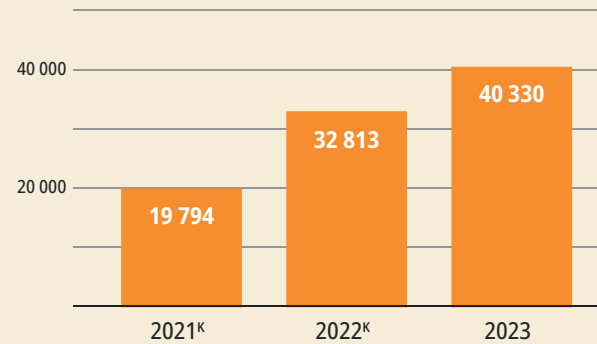
KÄVIJÄMÄÄRÄT 2021-2023

K = KORONAVUOSI

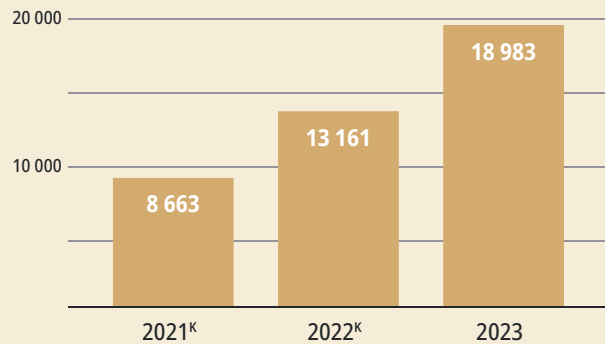
Vapriikki

Milavida

Amuri

VAPRIIKKI